Tarbiyat Modares University

The Journal of Spatial Planning & Geomatics

Summer 2026. Vol 30. Num 2

Research Paper

Analysis of Factors Affecting the Improvement of Urban Pedestrian Paths Quality with a Gender-Oriented Approach, Case Study: Taleghani Pedestrian Path, Ilam City *

Ladan Hatami[1], Seyed Ali Safavi [2*], Seyed Mahdi Khatami[3]

1- Master's student in Urban Design, Faculty of Art and Architecture, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.
2- Associate Professor, Faculty of Art, Faculty of Art and Architecture, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.
3- Associate Professor, Faculty of Art, Faculty of Art and Architecture, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

Received: 1/07/2026
Revised: 18/10/2026
Accepted: 4/11/2026

ABSTRACT

Pedestrian streets are important urban public spaces, and examining their quality from women's perspectives can help identify the needs and perceptions of this user group. Drawing on spatial justice and gendered space as theoretical frameworks, this study examined the assessments and attitudes of women using Taleghani Pedestrian Street in Ilam, Iran. This applied study adopted a descriptive–analytical approach and a cross-sectional design. Data were collected during Farvardin and Ordibehesht 1404 (March–May 2025) using a 30-item questionnaire organized into five sections. Participants were recruited through non-probability convenience sampling, and 368 responses were included in the analysis. Descriptive statistics and the Friedman, Spearman's rank correlation, Mann–Whitney U, and Kruskal–Wallis tests were used to analyze the data. The Friedman test revealed significant differences in mean ranks across the five questionnaire sections, with "Enhancing the Environmental Quality of Women's Lives" receiving the highest mean rank. This higher rank should be interpreted in light of the intervention-oriented content of its items and does not indicate more favorable existing conditions. Positive, statistically significant correlations were also observed among section scores alongside significant differences across age groups in all five sections. The findings highlight the importance of distinguishing assessments of existing conditions from attitudes toward proposed improvements and recognizing variation in women's evaluations. Establishing intervention priorities requires further needs assessment and direct examination of environmental conditions. Generalization beyond the study sample is limited, and the findings do not support causal inference or direct conclusions about the realization of spatial justice

Keywords: *Public spaces, Urban pedestrian street, Women's environmental quality, Ilam*

Corresponding Author: sasafavi@modares.ac.ir

Copyright@ 2026, TMU Press. This open-access article is published under the terms of the Creative Commons Attribution- NonCommercial 4.0 International License which permits Share (copy and redistribute the material in any medium or format) and Adapt (remix, transform, and build upon the material) under the Attribution-NonCommercial terms.

* This article is extracted from the master's thesis of the author, Ladan Hatami, titled "Evaluating The Quality Of Urban Public Spaces For Improving Women's Living Environment: A Case Study Of Taleghani Pedestrian Path In Ilam City," supervised by Dr. Seyed Ali Safavi and advised by Dr. Seyed Mahdi Khatami, at Tarbiat Modares University, Tehran.

Extended Abstract

Introduction

Urban public spaces are important settings for social interaction, cultural exchange, and economic activity. However, rapid urbanization, car-oriented development, safety concerns, and the neglect of specific groups, particularly women, have reduced their quality and inclusiveness. Pedestrian walkways can address these challenges by restricting motorized traffic and creating safer, more vibrant environments. For women, inadequate infrastructure and poor urban services can increase daily pressures and reduce their participation in public life. Previous studies identify lighting, vegetation, urban furniture, safety, and cultural elements as major priorities for women. Contemporary approaches such as livable cities and new urbanism therefore emphasize pedestrian-oriented, human-centered environments as essential to quality of life.

In Ilam, Taleghani Street has been transformed into a pedestrian walkway in the city's historic commercial center. Although the project aimed to improve environmental quality and urban vitality, its responsiveness to women's needs has not been systematically evaluated. This study therefore examines the extent to which Taleghani Pedestrian Walkway provides a desirable public space for women.

Methodology

This applied study used a descriptive-analytical approach to evaluate the quality of Taleghani Pedestrian Walkway from women's perspectives and propose practical improvement strategies. The site was selected because of its central location, high female pedestrian activity, lack of systematic gender-sensitive assessment, and reported concerns regarding quality, safety, comfort, and accessibility. The statistical population consisted of women using the walkway, with 368 participants selected using Cochran's formula. Data were collected through a structured questionnaire measuring five dimensions of public-space quality on a Likert scale: physical-spatial, functional, socio-cultural, aesthetic, and psychological. The approximately 400-meter walkway includes urban furniture, lighting, and pedestrian-oriented paving. Data were analyzed in SPSS. Because the Kolmogorov-Smirnov test indicated non-normal data, non-parametric tests were used. The Friedman test ranked the quality dimensions, Spearman's correlation examined relationships among variables, and the Kruskal-Wallis test assessed differences between age groups. Cronbach's alpha confirmed acceptable questionnaire reliability.

Results and Discussion

The overall quality of Taleghani Pedestrian Walkway was assessed as moderate by women. The functional dimension received the lowest rating, followed by the psychological dimension. Major functional deficiencies included inadequate public restrooms, drinking-water facilities, shading, and short-term resting areas. These shortcomings reduced women's willingness to remain in the space for longer periods. The socio-cultural and aesthetic dimensions were relatively more favorable. The walkway provided opportunities for social interaction and family presence, while its visual design and vegetation received moderate appreciation. However, some women reported intrusive behaviors and uncomfortable gazes. Some users also perceived monotony in colors and urban forms during prolonged use.

The psychological dimension revealed concerns about perceived safety. Insufficient surveillance cameras, limited formal security during evening hours, and weak social control reduced women's sense of security and comfort. Statistical analysis showed a

strong relationship between physical-spatial and psychological quality, indicating that lighting, visibility, and spatial legibility influence perceived safety. Functional quality was also significantly related to overall satisfaction. Significant differences among age groups demonstrated that women's experiences and preferences are not homogeneous.

The findings are generally consistent with previous studies in Iranian cities reporting moderate satisfaction with public spaces. However, the particularly weak functional dimension highlights the importance of basic services in Ilam's context. The relationship between physical-spatial and psychological quality supports Crime Prevention Through Environmental Design, while the findings also demonstrate that perceived safety is multidimensional, shaped by physical, social, and managerial factors. From a spatial justice perspective, inadequate safety and services may limit women's equitable access to public space. The results further show that aesthetic improvements alone are insufficient without functional efficiency, psychological comfort, and women's participation in planning and management.

Conclusion

Taleghani Pedestrian Walkway provides moderate-quality conditions for women but has not yet achieved a fully equitable and comfortable public environment. The functional dimension is the most critical weakness, particularly due to inadequate sanitary facilities, drinking water, shading, and resting spaces. Psychological quality is the second major concern, with perceived safety linking physical environmental characteristics to women's quality of life.

Although socio-cultural and aesthetic conditions are relatively favorable, beautification and social interaction opportunities alone cannot ensure a high-quality public space. Differences among age groups also emphasize the need for age-sensitive and participatory planning. Improving the walkway therefore requires simultaneous physical, service, managerial, and social interventions, including better lighting and visibility, surveillance, basic amenities, shading, resting facilities, and effective social management. The study highlights the mediating role of perceived safety between physical design and women's quality of life and provides a basis for improving pedestrian-oriented public spaces and advancing spatial justice in Ilam and other Iranian cities.

.

دانشگاه تربیت مدرس

فصلنامه آمایش فضا و ژئوماتیک

دوره ۳۰، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۵

تحلیل عوامل مؤثر بر ارتقای کیفیت پیاده‌راه‌های شهری با رویکرد جنسیت محور مطالعه موردی: پیاده‌راه طالقانی، شهر ایلام*

لادن حاتمی[۱]، سید علی صفوی[۲]*، سید مهدی خاتمی[۳]

۱-دانشجوی کارشناسی ارشد طراحی شهری، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

۲- دانشیار دانشکده هنر، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

۳-دانشیار دانشکده هنر، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۵/۰۴/۱۰

آخرین ویرایش: ۱۴۰۵/۰۷/۲۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۸/۱۳

چکیده

پیاده‌راه‌ها از فضاهای عمومی مهم شهری‌اند و بررسی کیفیت آن‌ها از دیدگاه زنان می‌تواند به شناخت نیازها و ارزیابی‌های این گروه از کاربران کمک کند. پژوهش حاضر با بهره‌گیری از عدالت فضایی و فضای جنسیت‌مند به‌عنوان چارچوب نظری با هدف بررسی ارزیابی‌ها و نگرش‌های زنان استفاده‌کننده از پیاده‌راه طالقانی ایلام انجام شد. پژوهش از نوع کاربردی با رویکرد توصیفی–تحلیلی و طرح مقطعی است. داده‌ها در فروردین و اردیبهشت ۱۴۰۴ با پرسش‌نامه‌ای شامل ۳۰ گویه در پنج بخش و با نمونه‌گیری غیراحتمالی در دسترس گردآوری شد و ۳۶۸ پاسخ در تحلیل قرار گرفت. برای تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و آزمون‌های فریدمن، همبستگی اسپیرمن، من‌ویتنی و کروسکال–والیس استفاده شد. نتایج آزمون فریدمن نشان داد میان رتبه‌های پنج بخش پرسش‌نامه تفاوت معناداری وجود دارد و بخش «ارتقای کیفیت محیط زندگی بانوان» بالاترین میانگین رتبه را دارد. با توجه به ماهیت مداخله‌ای گویه‌های این بخش، این نتیجه بیانگر موافقت بیشتر با بهبود محیط است، نه مطلوبیت بیشتر وضعیت موجود. همچنین، میان نمرات بخش‌های پرسش‌نامه همبستگی مثبت و معنادار و در هر پنج بخش تفاوت معناداری میان گروه‌های سنی مشاهده شد. یافته‌ها ضرورت تفکیک ارزیابی شرایط موجود از نگرش به مداخلات و توجه به تنوع ارزیابی‌های زنان را برجسته می‌کنند. تعیین اولویت‌های اجرایی به نیازسنجی تکمیلی و بررسی مستقیم شرایط محیط وابسته است. نتایج به نمونه مورد مطالعه محدودند و مبنایی برای استنباط علّی یا داوری مستقیم درباره تحقق عدالت فضایی فراهم نمی‌کنند.

واژگان کلیدی: *فضاهای عمومی، پیاده‌راه شهری، کیفیت محیط بانوان- ایلام*

* نویسندهٔ مسئول sasafavi@modares.ac.ir

کپی‌رایت© ۲۰۲۶، انتشارات دانشگاه تربیت مدرس (TMU Press). این مقاله به‌صورت دسترسی آزاد منتشر شده است و تحت مجوز بین‌المللی Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 قرار دارد. براساس این مجوز، شما می‌توانید این مطلب را در هر قالب و رسانه‌ای کپی، بازنشر و بازآفرینی کنید و یا آن را ویرایش و بازسازی نمایید، به شرط آنکه نام نویسنده را بیاورید و از آن برای مقاصد غیرتجاری استفاده کنید.

* این مقاله مستخرج از پایان نامه کارشناسی ارشد نویسنده لادن حاتمی با عنوان " تحلیل عوامل مؤثر بر ارتقای کیفیت پیاده‌راه‌های شهری با رویکرد جنسیت‌محور مطالعه موردی: پیاده‌راه طالقانی، شهر ایلام" به راهنمایی نویسنده دکتر سید علی صفوی و مشاوره نویسنده دکتر سید مهدی خاتمی در دانشگاه تربیت مدرس تهران می باشد.

پیش انتشار

۱- مقدمه:

پیاده‌راه‌های شهری، به‌عنوان یکی از عرصه‌های اصلی حضور و تعامل شهروندان، نقشی مهم در کیفیت فضاهای عمومی دارند. بااین‌حال، محدودسازی تردد وسایل نقلیه و بهسازی کالبدی، به‌تنهایی تضمین‌کننده کیفیت این فضاها نیست؛ بلکه مطلوبیت آن‌ها به میزان پاسخ‌گویی به نیازهای متنوع استفاده‌کنندگان وابسته است. از منظر عدالت فضایی، نادیده‌گرفتن تفاوت‌های اجتماعی و نیازهای گروه‌های مختلف می‌تواند دسترسی و بهره‌مندی آنان از فضای عمومی را محدود کند (Madanipour, 2015). در این چارچوب، توجه به نیازهای زنان، نه موضوعی فرعی در طراحی شهری، بلکه معیاری برای ارزیابی فراگیری و کیفیت فضاست. امکان حضور مطلوب زنان در پیاده‌راه‌ها، افزون بر دسترسی فیزیکی، به احساس امنیت، آسایش، برخورداری از امکانات مناسب و فرصت‌های تعامل اجتماعی وابسته است.

پژوهش‌های پیشین، اهمیت مؤلفه‌های کالبدی، اجتماعی و ادراکی را در کیفیت فضاهای عمومی نشان داده‌اند. در سطح نظری، امنیت، دسترسی عادلانه و تعاملات اجتماعی از عوامل مؤثر بر کیفیت اجتماعی فضا معرفی شده‌اند (Benyounes, 2015) و بر نقش تجربه زیسته، هویت مکانی و احساس تعلق نیز تأکید شده است (Erol & Ciravoğlu, 2025). در مطالعات داخلی مرتبط با زنان، نقش مبلمان شهری و نظارت طبیعی در ارتقای امنیت روانی (عسگری و تقی‌زاده، ۱۳۹۹) و احساس ناامنی در استفاده شبانه از پارک‌ها بررسی شده است (بیرانوند و همکاران، ۱۳۹۸). در مقابل، پژوهش‌های اختصاصی پیاده‌راه‌ها، بیشتر به ارزیابی مؤلفه‌های سرزندگی در ابعاد کالبدی-زیست‌محیطی، اقتصادی-اجتماعی و دسترسی مکانی پرداخته‌اند (شیرویه‌رو و دوزدوزانی، ۱۴۰۴؛ دوزدوزانی، ۱۴۰۲). برخی مطالعات نیز ناهم‌خوانی میان بهبود کالبدی و کاستی‌های عملکردی-اجتماعی (ابی‌زاده، ۱۴۰۲) و ارتباط احساس امنیت با کیفیت ادراک‌شده فضا را برجسته کرده‌اند (احمدی و مهرجو، ۱۴۰۱).

با وجود این دستاوردها، در مجموعه مطالعات بررسی‌شده، پیوند میان شناخت نیازهای زنان و ارزیابی چندبعدی کیفیت پیاده‌راه‌ها کمتر مورد توجه قرار گرفته است. مطالعات متمرکز بر زنان، بیشتر جنبه‌های مشخصی مانند امنیت را بررسی کرده‌اند؛ درحالی‌که پژوهش‌های ارزیابی پیاده‌راه‌ها، با وجود پوشش ابعاد متنوع کیفیت، کمتر بر سنجش هم‌زمان این ابعاد از دیدگاه زنان استفاده‌کننده تمرکز داشته‌اند. ازاین‌رو، همچنان نیاز است روشن شود که کیفیت کالبد و منظر، کارایی خدمات و امکانات، شرایط تعامل اجتماعی و احساس امنیت و آرامش، در یک پیاده‌راه مشخص، تا چه اندازه با نیازهای زنان انطباق دارند. شکاف مورد توجه پژوهش حاضر، در همین

پیوند میان ارزیابی چندبعدی کیفیت فضا و رویکرد جنسیت‌محور قرار دارد و به فقدان مطالعه در یک محدوده جغرافیایی خاص محدود نمی‌شود.

پیاده‌راه خیابان طالقانی در شهر ایلام، یکی از مداخلات پیاده‌محور با هدف ارتقای کیفیت محیط شهری و افزایش سرزندگی است. ارزیابی عملکرد این فضا مستلزم فراتررفتن از بررسی تغییرات کالبدی و توجه به ادراک و ارزیابی استفاده‌کنندگان است؛ زیرا تحقق اهداف پروژه، بدون شناخت میزان پاسخ‌گویی آن به نیازهای گروه‌های مختلف، قابل داوری نیست. بر این اساس، پژوهش حاضر با تمرکز بر زنان استفاده‌کننده و با اتکا به رویکرد عدالت فضایی و مفهوم فضای جنسیت‌مند، کیفیت پیاده‌راه طالقانی را در پنج بعد کالبدی-فضایی، عملکردی، اجتماعی-فرهنگی، زیباشناختی و

روان‌شناختی ارزیابی می‌کند. پرسش اصلی پژوهش آن است که: پیاده‌راه طالقانی ایلام در ابعاد پنج‌گانه کیفیت فضای عمومی، تا چه اندازه پاسخ‌گوی نیازهای زنان استفاده‌کننده است؟ هدف پژوهش، شناسایی نقاط قوت و کاستی‌های این فضا از دیدگاه زنان و فراهم‌کردن مبنایی برای تعیین اولویت‌های بهبود طراحی و مدیریت آن است.

۲-پیشینه تحقیق و مبانی نظری

مطالعات مرتبط با کیفیت فضاهای عمومی شهری نشان می‌دهند که مطلوبیت این فضاها صرفاً به ویژگی‌های کالبدی وابسته نیست، بلکه از امکان استفاده، فرصت‌های تعامل اجتماعی و ادراک کاربران از محیط نیز تأثیر می‌پذیرد. وایت (Whyte, 1980)بر نقش انسان‌مقیاسی و دعوت‌کنندگی فضا در شکل‌گیری حضور و تعاملات اجتماعی تأکید می‌کند. مدنی‌پور (Madanipour, 2015)نیز از منظر عدالت فضایی، نحوه طراحی و سازمان‌دهی محیط را در بهره‌مندی یا محرومیت گروه‌های اجتماعی از فضای عمومی مؤثر می‌داند. بر این اساس، دسترسی فیزیکی به یک فضا لزوماً به معنای برخورداری برابر از امکانات و فرصت‌های آن نیست و ارزیابی کیفیت باید تفاوت نیازها و شرایط استفاده شهروندان را در نظر بگیرد.

در امتداد این دیدگاه، رویکرد جنسیت‌محور بر ضرورت توجه به تفاوت تجربه و ادراک استفاده‌کنندگان تأکید دارد. در این پژوهش، مفهوم فضای جنسیت‌مند ناظر بر آن است که شرایط اجتماعی، ملاحظات امنیتی و ویژگی‌های محیط می‌توانند امکان حضور و استفاده زنان از فضا را متفاوت سازند. بن‌یونس (Benyounes, 2015) امنیت، دسترسی عادلانه و تعاملات اجتماعی را از مؤلفه‌های مرتبط با کیفیت اجتماعی فضا معرفی می‌کند و ارول و سیراوغلو (Erol & Ciravoğlu, 2025)بر اهمیت تجربه زیسته، هویت مکانی و احساس تعلق تأکید دارند. این مباحث، ضرورت بررسی هم‌زمان شرایط محیطی و ادراک کاربران را روشن می‌سازند. بااین‌حال، زنان نیز گروهی همگن نیستند و تفاوت‌های سنی و اجتماعی آنان می‌تواند با تفاوت در ارزیابی محیط همراه باشد.

در پژوهش‌های داخلی مرتبط با حضور زنان در فضاهای عمومی، امنیت و شرایط استفاده از محیط جایگاه برجسته‌ای دارند. عسگری و تقی‌زاده (۱۳۹۹) نقش مبلمان شهری و نظارت طبیعی را در ارتقای امنیت روانی زنان بررسی کرده‌اند و بیرانوند و همکاران (۱۳۹۸) احساس ناامنی بیشتر زنان هنگام استفاده شبانه از پارک‌های شهری را گزارش کرده‌اند. شاددل و رهنما (۱۳۹۹) نیز ارتباط سلامت اجتماعی بانوان با ویژگی‌های فردی، از جمله تحصیلات و درآمد، و شرایط کالبدی و احساسی فضاهای سبز را مورد توجه قرار داده‌اند. وجه مشترک این مطالعات، پیوند ویژگی‌های محیط با شرایط حضور و ادراک زنان است. بااین‌حال، کاربرد یافته‌های مربوط به پارک‌ها و فضاهای سبز در پیاده‌راه‌ها مستلزم توجه به تفاوت نوع فعالیت‌ها، الگوی تردد و مدت حضور کاربران است؛ بنابراین، این یافته‌ها پشتوانه‌ای برای انتخاب مؤلفه‌های ارزیابی فراهم می‌کنند، اما جایگزین بررسی مستقل پیاده‌راه نمی‌شوند.

در مطالعات اختصاصی پیاده‌راه‌ها، تأکید بیشتری بر سنجش ابعاد کیفیت و سرزندگی دیده می‌شود. شیرویه‌رو و دوزدوزانی (۱۴۰۴) در کرمانشاه، مؤلفه‌های سرزندگی را در سه دسته کالبدی-زیست‌محیطی، اقتصادی-اجتماعی و دسترسی مکانی طبقه‌بندی کرده و اهمیت بیشتر عامل کالبدی را گزارش کرده‌اند. دوزدوزانی (۱۴۰۲) در تبریز نیز از دسته‌بندی مشابهی بهره گرفته است. در مقابل، ابی‌زاده (۱۴۰۲) در اردبیل، به تداوم کاستی‌های عملکردی و اجتماعی در کنار بهبودهای کالبدی اشاره کرده و احمدی و مهرجو (۱۴۰۱) در همدان، ارتباط احساس امنیت با کیفیت ادراک‌شده فضا را بررسی کرده‌اند. در کنار این پژوهش‌ها، کاغدلو و همکاران (۱۳۹۸) بر نقش کیفیت‌های بصری، مبلمان و فضای سبز در پیاده‌مداری تأکید داشته‌اند. مجموعه این یافته‌ها نشان می‌دهد که بهسازی کالبدی، اگرچه بخشی ضروری از ارتقای کیفیت پیاده‌راه است، برای شناخت کارایی و مطلوبیت آن کفایت نمی‌کند.

مقایسه مطالعات یادشده، تفاوت در کانون توجه و سطح تحلیل آن‌ها را آشکار می‌سازد. پژوهش‌های متمرکز بر زنان، شناخت مشخص‌تری از برخی نیازها، به‌ویژه امنیت و شرایط حضور، ارائه می‌کنند؛ درحالی‌که مطالعات پیاده‌راه‌ها، دامنه متنوع‌تری از مؤلفه‌های محیطی و عملکردی را پوشش می‌دهند. رویکرد کمّی و پیمایشی در مطالعات پیاده‌راه، امکان سنجش و مقایسه آماری ارزیابی کاربران را فراهم می‌سازد؛ بااین‌حال، استنتاج درباره نیازهای زنان مستلزم توجه به ترکیب نمونه و تحلیل مشخص دیدگاه آنان است. همچنین، تفاوت در تعریف شاخص‌ها، ابزارهای سنجش و بستر مکانی، مقایسه مستقیم نتایج مطالعات را محدود می‌کند. ازاین‌رو، تفاوت یافته‌ها را نباید صرفاً به برتری یک مؤلفه نسبت داد، بلکه باید آن را در ارتباط با شرایط هر پژوهش تفسیر کرد.

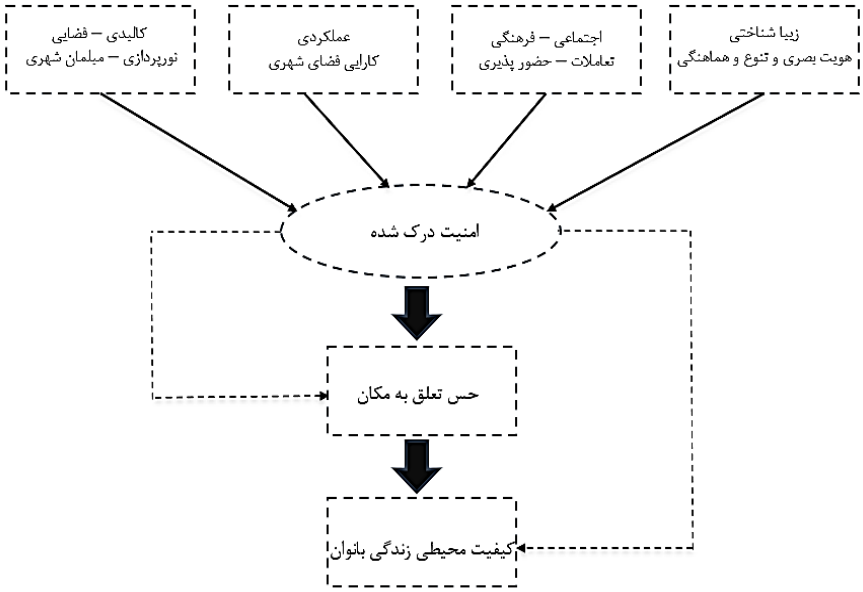
برآیند پیشینه بررسی‌شده، ضرورت پیوند شناخت نیازهای زنان با ارزیابی چندبعدی پیاده‌راه‌هاست. در این مجموعه، بررسی هم‌زمان ویژگی‌های کالبدی، کارایی امکانات، فرصت‌های اجتماعی، کیفیت بصری و ادراک روانی، با تمرکز بر زنان استفاده‌کننده، کمتر مورد توجه بوده است. این جمع‌بندی به معنای فقدان مطالعات جنسیت‌محور یا تک‌بعدی‌بودن تمامی پژوهش‌های پیشین نیست؛ بلکه محدوده مسئله پژوهش حاضر را مشخص می‌کند. بر همین مبنا، مطالعه پیاده‌راه طالقانی ایلام با هدف شناخت کیفیت محیط از دیدگاه زنان و شناسایی نقاط قوت و کاستی‌های آن انجام می‌شود.

چارچوب تحلیلی پژوهش، با اتکا به مباحث نظری و دسته‌بندی مفاهیم مطرح‌شده در منابع بررسی‌شده، در پنج بعد تنظیم می‌شود. بعد کالبدی-فضایی به وضعیت بستر فیزیکی و تجهیزات محیط، از جمله روشنایی، مبلمان، کیفیت سطوح و نظافت، مربوط است و از مطالعات مرتبط با کیفیت کالبدی و پیاده‌مداری پشتیبانی می‌گیرد (کاغدلو و همکاران، ۱۳۹۸؛ شیرویه‌رو و دوزدوزانی، ۱۴۰۴). بعد عملکردی، کارایی فضا و دسترسی به خدمات و تسهیلات رفاهی را در بر می‌گیرد (حج‌فروش، ۱۴۰۱؛ ابی‌زاده، ۱۴۰۲). بعد اجتماعی-فرهنگی بر ظرفیت محیط برای حضور، تعامل و فعالیت‌های جمعی متمرکز است (Whyte, 1980؛ Benyounes, 2015). بعد زیباشناختی به تناسب بصری، هماهنگی عناصر و جذابیت منظر مربوط می‌شود (کاغدلو و همکاران، ۱۳۹۸؛ رحیمی و صفاری، ۱۴۰۲) و بعد روان‌شناختی، احساس امنیت، آرامش و آسایش روانی استفاده‌کنندگان را پوشش می‌دهد (عسگری و تقی‌زاده، ۱۳۹۹؛ Benyounes, 2015). این تقسیم‌بندی، چارچوب سازمان‌دهی متغیرهای مطالعه است و به‌خودی‌خود بیانگر نوآوری نظری یا استقلال تجربی ابعاد نیست.

مبنای تفکیک ابعاد، تمایز میان ویژگی محیط، امکان استفاده از آن و ادراک حاصل از حضور در فضاست. برای مثال،

روشنایی به‌عنوان ویژگی فیزیکی در بعد کالبدی‌ـفضایی قرار می‌گیرد، درحالی‌که احساس امنیت در بعد روان‌شناختی سنجیده می‌شود. همچنین، دسترسی به خدمات به بعد عملکردی و فرصت تعامل با دیگران به بعد اجتماعی‌ـفرهنگی مربوط است. این تمایز، ضمن روشن‌کردن حدود مفهومی ابعاد، مانع از یکسان‌انگاری شرایط محیط با واکنش ادراکی کاربران می‌شود؛ هرچند ارتباط میان آن‌ها همچنان قابل بررسی است.

بر این اساس، در مدل مفهومی پژوهش مطابق شکل ۱، عدالت فضایی و نگاه جنسیت‌محور جهت‌گیری نظری ارزیابی را تعیین می‌کنند و ابعاد پنج‌گانه، حوزه‌های سنجش کیفیت پیاده‌راه از دیدگاه زنان را تشکیل می‌دهند. امنیت ادراک‌شده در این مدل، مؤلفه‌ای از بعد روان‌شناختی است و بدون آزمون اختصاصی، نقش مستقل یا میانجی برای آن فرض نمی‌شود. موضوع سنجش نیز کیفیت فضای عمومی است؛ بنابراین، ارتقای کیفیت زندگی زنان به‌عنوان پیامد احتمالی بهبود محیط مطرح می‌شود، نه نتیجه‌ای که بتوان صرفاً از ارزیابی کیفیت پیاده‌راه استنتاج کرد. چارچوب پیشنهادی، مبنای بررسی وضعیت ابعاد، ارتباط میان آن‌ها و مقایسه ارزیابی گروه‌های سنی قرار می‌گیرد. در این راستا، دو فرضیه مطرح می‌شود: نخست، میان ارزیابی زنان از ابعاد پنج‌گانه کیفیت پیاده‌راه همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد؛ دوم، ارزیابی این ابعاد در میان گروه‌های سنی زنان متفاوت است. آزمون این فرضیه‌ها، در کنار شناخت وضعیت موجود، می‌تواند مبنایی برای تعیین اولویت‌های بهبود طراحی و مدیریت پیاده‌راه طالقانی فراهم سازد.

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش در تبیین روابط میان ابعاد کیفیت فضا و ارتقای کیفیت محیطی زندگی بانوان

۳-روش‌شناسی و محدوده مورد مطالعه

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر شیوه اجرا، توصیفی-تحلیلی و مبتنی بر پیمایش مقطعی است. هدف پژوهش، بررسی ارزیابی‌ها و نگرش‌های زنان استفاده‌کننده از پیاده‌راه طالقانی ایلام درباره ویژگی‌های فضای عمومی و مداخلات پیشنهادی برای بهبود آن است. محدوده مورد مطالعه، پیاده‌راه طالقانی به طول تقریبی ۴۰۰ متر در بافت مرکزی و تجاری شهر ایلام است. موقعیت مرکزی و هم‌جواری این محور با فعالیت‌های تجاری، اداری و فرهنگی، مبنای انتخاب آن برای مطالعه بوده است. توزیع کاربری‌های محدوده در شکل ۲ ارائه شده است.

جامعه مورد مطالعه را زنان استفاده‌کننده از پیاده‌راه طالقانی در دوره گردآوری داده‌ها تشکیل می‌دهند. گردآوری داده‌ها در فروردین و اردیبهشت ۱۴۰۴ و با نمونه‌گیری غیراحتمالی در دسترس انجام شد. برای این منظور، به زنان حاضر در پیاده‌راه مراجعه و از آنان برای تکمیل پرسش‌نامه دعوت شد. پاسخ‌دهندگان پرسش‌نامه را به‌صورت کاغذی یا به‌صورت الکترونیکی از طریق کد درج‌شده روی برگه تکمیل کردند؛ بنابراین، نسخه الکترونیکی، شیوه جایگزین ثبت پاسخ برای افراد جذب‌شده در محل بود، نه نمونه‌گیری مستقل اینترنتی. در مجموع، پاسخ‌های ۳۶۸ نفر مبنای تحلیل گویه‌ها و نمرات بخش‌های پرسش‌نامه قرار گرفت. با توجه به شیوه انتخاب پاسخ‌دهندگان، یافته‌ها بیانگر ارزیابی و نگرش افراد مشارکت‌کننده است و تعمیم آماری آن‌ها به تمامی زنان شهر ایلام یا همه استفاده‌کنندگان پیاده‌راه با محدودیت همراه است.

ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه‌ای شامل اطلاعات جمعیت‌شناختی و ۳۰ گویه با پاسخ‌های طیف لیکرت بود. اطلاعات جمعیت‌شناختی شامل سن، وضعیت تأهل، تحصیلات و شغل پاسخ‌دهندگان بود. گویه‌ها در نسخه اجراشده در پنج بخش «ارزیابی کیفیت بصری فضاهای عمومی» با ۹ گویه، «بهینه‌سازی فضاهای عمومی شهری» با ۳ گویه، «بهبود محیط زندگی بانوان» با ۳ گویه، «بهینه‌سازی پیاده‌راه‌های شهری» با ۹ گویه و «ارتقای کیفیت محیطی زندگی بانوان» با ۶ گویه تنظیم شده بودند. متن گویه‌ها و بخش‌بندی ابزار اجراشده در جدول ۱ ارائه شده است. این عنوان‌ها بیانگر بخش‌بندی پرسش‌نامه‌اند و معادل ابعاد مستقل و تأییدشده یک سازه چندبعدی تلقی نمی‌شوند. ابعاد مطرح‌شده در مبانی نظری نیز چارچوب تفسیر و بحث درباره یافته‌ها را فراهم می‌کنند و نباید با بخش‌های اندازه‌گیری‌شده ابزار یکسان انگاشته شوند.

از نظر محتوایی، پرسش‌نامه ترکیبی از ارزیابی ویژگی‌های موجود فضاهای عمومی و نگرش به ضرورت یا فایده احتمالی مداخلات پیشنهادی است. ازاین‌رو، تفسیر پاسخ‌ها با توجه به مضمون هر گویه انجام می‌شود؛ امتیاز بالاتر در گویه‌های مربوط به مداخلات، بیانگر موافقت بیشتر با ضرورت یا فایده مورد انتظار آن‌هاست و الزاماً بر مطلوبیت وضعیت موجود پیاده‌راه دلالت ندارد. همچنین، بخش‌های مرتبط با محیط زندگی بانوان، بیانگر نگرش پاسخ‌دهندگان به موضوعات مطرح‌شده‌اند و سنجش مستقیم تغییرات کیفیت زندگی محسوب نمی‌شوند.

شکل۲: محدوده مورد مطالعه

جدول ۱: پرسش نامه مورد استفاده شده در پژوهش

ردیف	بعد	گویه
۱	ارزیابی کیفیت بصری فضاهای عمومی	کیفیت طراحی فضاهای عمومی مانند پیاده‌راه‌ها در شهر ایلام به چه میزان رضایت‌بخش است؟
۲		دسترسی به امکانات رفاهی در فضاهای عمومی مانند نیمکت، آبخوری چقدر رضایت‌بخش است؟
۳		فضای سبز موجود در پیاده‌راه‌ها تا چه اندازه به جذابیت محیط کمک می‌کند؟
٤		میزان نظافت و پاکیزگی در فضاهای عمومی چگونه است؟
٥		طراحی و چیدمان المان‌های تزیینی (مانند مجسمه‌ها و آثار هنری) در فضاهای عمومی چقدر جذاب است؟
٦		تا چه اندازه نورپردازی فضاهای عمومی در پیاده‌راه‌ها بر زیبایی و امنیت محیط تأثیر دارد؟
۷		آیا طراحی پیاده‌راه‌ها و فضاهای عمومی به گونه‌ای است که احساس راحتی و آرامش را برای کاربران فراهم می‌کند؟
۸		ترکیب رنگ‌ها و مصالح استفاده‌شده در فضاهای عمومی تا چه اندازه باهویت شهری و فرهنگی شهر ایلام هماهنگ است؟
۹		به‌طورکلی، زیبایی‌شناسی فضاهای عمومی مانند پیاده‌راه‌ها در شهر ایلام تا چه اندازه توانسته است بر تجربه شهروندان تأثیر مثبت بگذارد؟
۱	بهینه‌سازی	آیا استفاده از مبلمان شهری مدرن می‌تواند به کیفیت و کارایی فضاهای عمومی بیفزاید؟
۲		به نظر شما طراحی پیاده‌راه‌ها برای تسهیل حرکت افراد با توانایی‌های مختلف مانند سالمندان یا افراد دارای معلولیت کافی ا ست؟

پیش انتشار

ردیف	بعد	گویه
۳		روشنایی مناسب در پیاده‌راه‌ها چقدر بر احساس امنیت تأثیر دارد؟
۱	بهبود محیط	وجود فضاهای اختصاصی برای بانوان مانند محل‌های امن یا خصوصی در فضاهای عمومی چقدر ضروری است؟
۲		چقدر معتقدید که افزایش امنیت می‌تواند باعث حضور بیشتر بانوان در فضاهای عمومی شود؟
۳		به نظر شما طراحی مناسب چقدر می‌تواند احساس آرامش و راحتی را برای بانوان ایجاد کند؟
۱	بهینه‌سازی پیاده‌راه‌های شهری	آیا ایجاد مسیرهای دوچرخه‌سواری و پیاده‌روی جداگانه می‌تواند به بهبود عملکرد پیاده‌راه‌ها کمک کند؟
۲		علائم راهنمایی مناسب مانند تابلوها و نقشه‌ها تا چه حد به کارآمدی پیاده‌راه‌ها کمک می‌کند؟
۳		چقدر معتقدید که کاهش تردد وسایل نقلیه در نزدیکی پیاده‌راه‌ها به بهبود کیفیت این فضاها کمک می‌کند؟
٤		آیا فضاهای عمومی موجود به نیازهای مختلف گروه‌های سنی و جنسی پاسخگو هستند؟
٥		چقدر معتقدید که طراحی زیبای فضاهای عمومی به ایجاد حس تعلق اجتماعی کمک می‌کند؟
٦		آیا کیفیت مصالح به‌کاررفته در فضاهای عمومی، بر رضایت شما از این فضاها تأثیر می‌گذارد؟
۷		چقدر استفاده از فناوری‌های هوشمند (مانند دوربین‌ها یا حسگرها) برای بهبود فضاهای عمومی مؤثر است؟
۸		آیا افزودن فضاهای سرپوشیده در پیاده‌راه‌ها می‌تواند به افزایش استفاده از این فضاها کمک کند؟
۹		چقدر معتقدید که کاهش آلودگی صوتی می‌تواند کیفیت فضاهای عمومی را افزایش دهد؟
۱	ارتقای کیفیت محیطی زندگی	آیا وجود فضاهای فرهنگی مانند کتابخانه‌ها یا گالری‌ها باعث افزایش حضور بانوان در این فضاها می‌شود؟
۲		چقدر وجود برنامه‌های اجتماعی و فرهنگی مخصوص بانوان در فضاهای عمومی ضروری است؟
۳		آیا تفکیک برخی فضاها برای استفاده‌های خاص بانوان می‌تواند تأثیر مثبتی داشته باشد؟
٤		چقدر مسیرهای پیاده‌روی دارای سایه‌بان می‌توانند به‌راحتی استفاده‌کنندگان کمک کنند؟
٥		آیا وجود مراکز خرید و خدمات رفاهی در نزدیکی پیاده‌راه‌ها می‌تواند باعث افزایش استفاده از آن‌ها شود؟
٦		چقدر معتقدید که طراحی مسیرهای پیاده‌روی باید با درنظرگرفتن دسترسی افراد ناتوان یا دارای معلولیت انجام شود؟

داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS در دو سطح توصیفی و استنباطی تحلیل شدند. در سطح توصیفی، فراوانی و درصد برای مشخصات پاسخ‌دهندگان و میانگین و انحراف معیار برای گویه‌ها و نمرات بخش‌های پرسش‌نامه گزارش شد. در متغیر تحصیلات، ۸ پاسخ مفقود وجود داشت؛ بنابراین، درصدهای معتبر این متغیر بر مبنای پاسخ‌های موجود محاسبه شد. در سطح استنباطی، توزیع نمرات بخش‌های پرسش‌نامه با آزمون کولموگروف–اسمیرنوف با اصلاح لیلیفورز بررسی شد. با توجه به معناداری نتایج این آزمون و ماهیت رتبه‌ای پاسخ‌های گویه‌ها، از روش‌های ناپارامتری استفاده شد. آزمون فریدمن برای مقایسه رتبه‌های نمرات پنج بخش، ضریب همبستگی اسپیرمن برای بررسی روابط میان نمرات بخش‌ها، آزمون من‌ویتنی برای مقایسه برحسب وضعیت تأهل و آزمون کروسکال–والیس برای بررسی تفاوت میان گروه‌های سنی به کار رفت. سطح معناداری آزمون‌ها ۰/۰۵ در نظر گرفته شد. مقایسه رتبه‌های بخش‌ها با توجه به تفاوت محتوای آن‌ها تفسیر می‌شود و به معنای رتبه‌بندی اهمیت ابعاد کیفیت فضا نیست. همچنین، نتایج همبستگی دلالت علّی ندارند و معناداری آزمون کروسکال–والیس، بدون مقایسه‌های تعقیبی، مشخص‌کننده تفاوت میان زوج‌های معین گروه‌های سنی

نیست

.جدول ۲: بررسی پایایی ابعاد و گویه های تحقیق

ردیف	بعد	تعداد گویه	ضریب آلفا
۱	ارزیابی کیفیت بصری فضاهای عمومی	۹	۰/۷۲۱
۲	بهینه‌سازی فضاهای عمومی شهری	۳	۰/۸٤٥
۳	بهبود محیط زندگی بانوان	۳	۰/۸۰۱
٤	بهینه‌سازی پیاده‌راه‌های شهری	۹	۰/۷۷٦
٥	ارتقای کیفیت محیطی زندگی بانوان	٦	۰/۷۰۹

٤- یافته ها

یافته‌های پژوهش بر اساس پاسخ‌های ۳٦۸ زن مشارکت‌کننده و مطابق پنج بخش پرسش‌نامه اجراشده گزارش می‌شود. این بخش‌ها بیانگر دسته‌بندی گویه‌های ابزار هستند و با ابعاد پنج‌گانه چارچوب نظری یکسان تلقی نمی‌شوند. همچنین، از آنجا که پرسش‌نامه شامل ارزیابی ویژگی‌های موجود فضاهای عمومی و نگرش به مداخلات پیشنهادی است، نتایج هر بخش با توجه به محتوای گویه‌های آن تفسیر می‌شود.

٤-۱ آمار توصیفی نمرات بخش‌های پرسش‌نامه

مطابق جدول ۳، میانگین نمرات بخش‌های پرسش‌نامه از ۲/۹٦۲ تا ٤/۱۲۸ متغیر است. بخش «ارزیابی کیفیت بصری فضاهای عمومی» کمترین میانگین و بخش «ارتقای کیفیت محیطی زندگی بانوان» بیشترین میانگین را دارد. میانگین بالاتر در بخش‌های مرتبط با ضرورت یا فایده احتمالی مداخلات، بیانگر امتیاز بیشتر پاسخ‌دهندگان به این گزاره‌هاست و الزاماً به معنای مطلوبیت وضعیت موجود پیاده‌راه نیست. میانگین و انحراف معیار در این بخش صرفاً برای توصیف نمرات ارائه شده‌اند؛ استنباط‌های آماری بر آزمون‌های ناپارامتری مبتنی است.

جدول ۳. آمار توصیفی نمرات بخش‌های پرسش‌نامه

بخش پرسش‌نامه	تعداد	میانگین	انحراف معیار
ارزیابی کیفیت بصری فضاهای عمومی	۳٦۸	۲،۹٦۲	۰،۷۹۰
بهینه‌سازی فضاهای عمومی شهری	۳٦۸	۳،٥۷۳	۰،٦٦۲
بهبود محیط زندگی بانوان	۳٦۸	٤،۰٥۰	۰،۸۰۷

بخش پرسش‌نامه	تعداد	میانگین	انحراف معیار
بهینه‌سازی پیاده‌راه‌های شهری	۳۶۸	۳٫۹۵۵	۰٫۶۲۱
ارتقای کیفیت محیطی زندگی بانوان	۳۶۸	٤٫۱۲۸	۰٫۶۷۸

نتایج آزمون کولموگروف–اسمیرنوف با اصلاح لیلیفورز نشان داد که توزیع نمرات هر پنج بخش با توزیع نرمال تفاوت معناداری دارد؛ مقدار p در تمامی موارد کمتر از ۰/۰۰۱ بود (جدول ٤). بنابراین، برای بررسی تفاوت‌ها و روابط آماری از آزمون‌های ناپارامتری استفاده شد.

جدول ٤. نتایج آزمون کولموگروف–اسمیرنوف

بخش پرسش‌نامه	آماره آزمون	مقدار p p
ارزیابی کیفیت بصری فضاهای عمومی	۰٫۱۱۷	کمتر از ۰٫۰۰۱
بهینه‌سازی فضاهای عمومی شهری	۰٫۱۲۲	کمتر از ۰٫۰۰۱
بهبود محیط زندگی بانوان	۰٫۱۷۱	کمتر از ۰٫۰۰۱
بهینه‌سازی پیاده‌راه‌های شهری	۰٫۱۰٤	کمتر از ۰٫۰۰۱
ارتقای کیفیت محیطی زندگی بانوان	۰٫۱۵۹	کمتر از ۰٫۰۰۱

٤-۲ مقایسه رتبه‌های نمرات بخش‌های پرسش‌نامه

آزمون فریدمن نشان داد که رتبه‌های نمرات پنج بخش پرسش‌نامه تفاوت معناداری دارند. مطابق جدول ۵، بیشترین میانگین رتبه به بخش «ارتقای کیفیت محیطی زندگی بانوان» با مقدار ۳٫۹۰ و کمترین آن به بخش «ارزیابی کیفیت بصری فضاهای عمومی» با مقدار ۱٫۵۰ اختصاص دارد. بخش‌های «بهبود محیط زندگی بانوان»، «بهینه‌سازی پیاده‌راه‌های شهری» و «بهینه‌سازی فضاهای عمومی شهری» به‌ترتیب در جایگاه‌های دوم تا چهارم قرار گرفته‌اند. این ترتیب، توصیف‌کننده رتبه نمرات بخش‌های پرسش‌نامه است و با توجه به تفاوت محتوای گویه‌ها، نباید به‌عنوان رتبه‌بندی اهمیت ابعاد کیفیت یا اولویت قطعی مداخله تفسیر شود. همچنین، معناداری کلی آزمون فریدمن، بدون مقایسه‌های تعقیبی، به معنای معناداری تفاوت تمامی زوج‌های بخش‌ها نیست.

جدول ۵. میانگین رتبه نمرات بخش‌های پرسش‌نامه در آزمون فریدمن

بخش پرسش‌نامه	میانگین رتبه	ترتیب
ارزیابی کیفیت بصری فضاهای عمومی	۱٫۵۰	۵
بهینه‌سازی فضاهای عمومی شهری	۲٫٤۸	٤
بهبود محیط زندگی بانوان	۳٫۷۰	۲

پیش انتشار

بهینه‌سازی پیاده‌راه‌های شهری	۳،٤۱	۳
ارتقای کیفیت محیطی زندگی بانوان	۳،۹۰	۱

جدول ٦. نتیجه آزمون فریدمن برای مقایسه نمرات پنج بخش پرسش‌نامه

تعداد	آماره خی‌دو	درجه آزادی	مقدار p
۳٦۸	٦۱۱،۳۷٦	٤	کمتر از ۰،۰۰۱

٤-۳ روابط میان نمرات بخش‌های پرسش‌نامه

نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن نشان داد که میان نمرات تمامی بخش‌های پرسش‌نامه روابط مثبت و معناداری وجود دارد. ضرایب همبستگی از ۰،۲۳۷ تا ۰،۷۲۲ متغیر است و مقدار p برای تمامی زوج‌ها کمتر از ۰،۰۰۱ است (جدول ۷). بیشترین ضریب همبستگی میان «بهینه‌سازی پیاده‌راه‌های شهری» و «ارتقای کیفیت محیطی زندگی بانوان» مشاهده شد .کمترین ضریب نیز به رابطه میان «ارزیابی کیفیت بصری فضاهای عمومی» و «ارتقای کیفیت محیطی زندگی بانوان» اختصاص داشت.

این روابط نشان‌دهنده همراهی نمرات بخش‌ها هستند و اثر مستقیم یا مستقل یک بخش بر بخش دیگر را اثبات نمی‌کنند. همچنین، با توجه به نزدیکی محتوایی برخی گویه‌ها، ضرایب همبستگی به‌تنهایی مبنایی برای تأیید تمایز سازه‌ای بخش‌های پرسش‌نامه فراهم نمی‌کنند.

جدول ۷. ماتریس همبستگی اسپیرمن میان نمرات بخش‌های پرسش‌نامه

بخش پرسش‌نامه	۱	۲	۳	٤	۵
ارزیابی کیفیت بصری فضاهای عمومی	۱	۰،٤۸۸	۰،۲٦۱	۰،۳٦۵	۰،۲۳۷
بهینه‌سازی فضاهای عمومی شهری	۰،٤۸۸	۱	۰،۵۰۵	۰،۵٦۵	۰،٤۰٤
بهبود محیط زندگی بانوان	۰،۲٦۱	۰،۵۰۵	۱	۰،٦۸٦	۰،٦۰۳
بهینه‌سازی پیاده‌راه‌های شهری	۰،۳٦۵	۰،۵٦۵	۰،٦۸٦	۱	۰،۷۲۲
ارتقای کیفیت محیطی زندگی بانوان	۰،۲۳۷	۰،٤۰٤	۰،٦۰۳	۰،۷۲۲	۱

پیش انتشار

٤-٤ مقایسه نمرات بخش‌های پرسش‌نامه برحسب گروه سنی

پاسخ‌دهندگان در هفت گروه سنی قرار داشتند که تعداد افراد آن‌ها به‌ترتیب شامل زیر ۲۰ سال، ۳۱ نفر؛ ۲۰ تا ۲۵ سال، ٦٧ نفر؛ ۲۵ تا ۳۰ سال، ٦٤ نفر؛ ۳۰ تا ۳۵ سال، ٥٦ نفر؛ ۳۵ تا ٤٠ سال، ٦٤ نفر؛ ٤٠ تا ۵۰ سال، ۵۰ نفر و ۵۰ سال به بالا، ۳٦ نفر بود. بر این اساس، درجه آزادی آزمون کروسکال–والیس برابر با ٦ است.

نتایج این آزمون نشان داد که در سطح معناداری اسمی ۰٫۰۰۵، توزیع نمرات هر پنج بخش در گروه‌های سنی یکسان نیست (جدول ۸). این نتیجه بیانگر تفاوت‌های آماری میان گروه‌هاست و نباید به‌عنوان تأثیر علّی سن تفسیر شود. مقادیر p گزارش‌شده برای تعدد آزمون‌ها تعدیل نشده‌اند. همچنین، بدون مقایسه‌های تعقیبی نمی‌توان مشخص کرد کدام زوج از گروه‌های سنی با یکدیگر تفاوت معنادار دارند.

جدول ۸. نتایج آزمون کروسکال–والیس برای مقایسه نمرات بخش‌های پرسش‌نامه در هفت گروه سنی

بخش پرسش‌نامه	آماره H	درجه آزادی	مقدار p
ارزیابی کیفیت بصری فضاهای عمومی	۱۸٫۹۳۵	٦	۰٫۰۰٤
بهینه‌سازی فضاهای عمومی شهری	۲٦٫۲۷۹	٦	کمتر از ۰٫۰۰۱
بهبود محیط زندگی بانوان	۲۲٫٤٤۲	٦	۰٫۰۰۱
بهینه‌سازی پیاده‌راه‌های شهری	۱٤٫۷۷۲	٦	۰٫۰۲۲
ارتقای کیفیت محیطی زندگی بانوان	۱٤٫۵۲۲	٦	۰٫۰۲٤

در مجموع، یافته‌ها نشان‌دهنده تفاوت نمرات بخش‌های پرسش‌نامه، روابط مثبت میان آن‌ها و تفاوت‌های گروهی برحسب سن است. امتیاز بیشتر به گزاره‌های مرتبط با مداخلات پیشنهادی، از ارزیابی وضعیت موجود متمایز است؛ ازاین‌رو، نتایج حاضر به‌عنوان توصیف ارزیابی‌ها و نگرش‌های مشارکت‌کنندگان تفسیر می‌شوند، نه سنجش یکپارچه سطح کلی کیفیت پیاده‌راه یا اثبات اثربخشی مداخلات.

۵- بحث

نتایج پژوهش حاضر ضرورت تمایز میان «ارزیابی وضعیت موجود» و «نگرش به بهبود محیط» را در مطالعه کیفیت پیاده‌راه طالقانی نشان می‌دهد. نمرات بالاتر بخش‌های مرتبط با بهبود و ارتقای محیط، در کنار نمره پایین‌تر بخش ارزیابی کیفیت بصری، نباید به‌عنوان تناقض در پاسخ‌ها یا نشانه مطلوبیت برخی ابعاد و نامطلوبیت قطعی ابعاد دیگر تفسیر شود؛ زیرا این بخش‌ها از نظر موضوع و صورت‌بندی گویه‌ها یکسان نیستند. موافقت با ضرورت یا فایده احتمالی مداخلات، با رضایت از شرایط موجود تفاوت دارد. بنابراین، یافته‌ها بیش از آنکه مبنای طبقه‌بندی کلی کیفیت پیاده‌راه به ضعیف، متوسط یا مطلوب باشند، تصویری از ارزیابی‌ها و نگرش‌های زنان مشارکت‌کننده فراهم می‌کنند.

در مقایسه با پیشینه، توجه کاغدلو و همکاران (۱۳۹۸) به کیفیت‌های بصری، مبلمان و فضای سبز در پیاده‌مداری،

زمینه‌ای برای تفسیر اهمیت بررسی ویژگی‌های محیط پیاده فراهم می‌کند. بااین‌حال، پایین‌تر بودن نمره بخش کیفیت بصری در پژوهش حاضر، نه به معنای کم‌اهمیت‌بودن این ویژگی‌هاست و نه نتیجه مطالعه یادشده را رد می‌کند؛ زیرا «اهمیت یک مؤلفه در پیاده‌مداری» با «امتیاز پاسخ‌دهندگان به گویه‌های آن» دو موضوع متفاوت است. به همین ترتیب، اشاره ابی‌زاده (۱۴۰۲) به همراهی بهبود کالبدی با تداوم کاستی‌های عملکردی و اجتماعی، ضرورت تفکیک بهسازی ظاهری از پاسخ‌گویی فضا به نیازهای کاربران را مطرح می‌کند. ارتباط پژوهش حاضر با این مطالعه در سطح همین مسئله تحلیلی است؛ داده‌های موجود برای اثبات کمبود مشخص خدمات یا تعیین برتری عوامل عملکردی بر عوامل کالبدی کفایت نمی‌کنند. ازاین‌رو، تفاوت نمرات پژوهش‌ها را نمی‌توان بدون توجه به محتوای ابزار و موضوع سنجش، به تفاوت فرهنگی یا زیرساختی شهرها نسبت داد.

همراهی نمرات بخش‌های پرسش‌نامه نیز از دو منظر قابل بحث است. از منظر محتوایی، ارتباط بیشتر میان «بهینه‌سازی پیاده‌راه‌های شهری» و «ارتقای کیفیت محیطی زندگی بانوان» با این برداشت سازگار است که نگرش پاسخ‌دهندگان به بهبود محیط پیاده، با نگرش آنان به بهبود محیط زندگی همراه است. این برداشت در سطح موضوعی با توجه غفوری و وبر (۱۳۹۹) به طراحی چندعملکردی و کیفیت زندگی ارتباط دارد، اما اثربخشی واقعی چنین طراحی‌هایی را تأیید نمی‌کند. از منظر اندازه‌گیری، نزدیکی معنایی گویه‌ها و گردآوری پاسخ‌ها با یک ابزار خودگزارشی نیز می‌توانند در شکل‌گیری همبستگی‌ها سهم داشته باشند. در نتیجه، ضرایب مشاهده‌شده هم امکان بحث درباره پیوند ارزیابی‌ها را فراهم می‌کنند و هم ضرورت احتیاط درباره استقلال بخش‌های ابزار را نشان می‌دهند. بدون بررسی روایی تمایزی و استفاده از طرح تحلیلی مناسب، نمی‌توان از این روابط، اثر مستقل یا مستقیم هر بخش را استنتاج کرد.

در ارتباط با ادبیات امنیت زنان، مطالعات عسگری و تقی‌زاده (۱۳۹۹) و بیرانوند و همکاران (۱۳۹۸)، به‌ترتیب با تمرکز بر مبلمان و نظارت طبیعی و بر احساس ناامنی در استفاده شبانه از پارک‌ها، توجه به شرایط استفاده از فضای عمومی را برجسته می‌کنند. این مطالعات برای طرح پرسش درباره تجربه زنان در پیاده‌راه‌ها مفیدند، اما نتایج آن‌ها را نمی‌توان مستقیماً به پیاده‌راه طالقانی تعمیم داد. تفاوت نوع فضای مطالعه، زمان استفاده و شیوه سنجش، حدود مقایسه را تعیین می‌کند. افزون بر این، تحلیل‌های پژوهش حاضر امنیت ادراک‌شده را به‌صورت یک متغیر مستقل و متمایز بررسی نکرده‌اند؛ بنابراین، شواهدی برای معرفی آن به‌عنوان بحرانی‌ترین حوزه یا متغیر واسط میان طراحی و کیفیت زندگی فراهم نشده است. جایگاه امنیت در این بحث، یک ملاحظه نظری و موضوعی برای بررسی دقیق‌تر است، نه رابطه‌ای علّی که در پژوهش حاضر تأیید شده باشد.

پیوند یافته‌ها با مفاهیم فضای جنسیت‌مند و عدالت فضایی نیز باید در همین حدود روشن شود. رویکرد فضای جنسیت‌مند، توجه به تجربه گروه‌های مختلف کاربران و پرهیز از فرض نیازهای یکسان را ضروری می‌سازد. تمرکز این پژوهش بر زنان استفاده‌کننده، فرصتی برای شنیده‌شدن ارزیابی‌های آنان فراهم کرده است، اما به دلیل نبود گروه مقایسه،

تفاوت تجربه زنان و مردان را اثبات نمی‌کند. همچنین، در امتداد بحث مدنی‌پور (Madanipour, 2015) درباره دسترسی و حذف گروه‌ها از فضای عمومی، عدالت فضایی می‌تواند چارچوبی برای پرسش از امکان بهره‌مندی گروه‌های مختلف از پیاده‌راه باشد. بااین‌حال، این مطالعه توزیع امکانات، موانع دسترسی و میزان مشارکت گروه‌ها در تصمیم‌گیری را مستقیماً نسنجیده است؛ ازاین‌رو، از نتایج آن نمی‌توان تحقق یا فقدان عدالت فضایی را نتیجه گرفت. ابعاد نظری پژوهش در این سطح، به تفسیر مسئله کمک می‌کنند و نباید با پنج بخش تحلیل‌شده پرسش‌نامه یکسان تلقی شوند.

تفاوت نمرات برحسب گروه سنی، اهمیت توجه به تنوع درون‌گروهی زنان را مطرح می‌کند. این نتیجه در سطح کلی با تأکید پیشینه بر وابستگی تجربه فضای عمومی به ویژگی‌های کاربران سازگار است؛ بااین‌حال، برای مثال، مطالعه شاددل و رهنما (۱۳۹۹) درباره سلامت اجتماعی بانوان، به دلیل تفاوت موضوع سنجش، تأیید مستقیمی برای تفاوت‌های سنی مشاهده‌شده در این پژوهش محسوب نمی‌شود. در مطالعه حاضر، تفاوت‌های آماری در هر پنج بخش و در سطح معناداری اسمی مشاهده شده است، اما نبود مقایسه‌های تعقیبی و تعدیل برای تعدد آزمون‌ها، تفسیر تفصیلی آن را محدود می‌کند. بنابراین، نمی‌توان گروه سنی دارای بیشترین نیاز یا علت تفاوت‌ها را مشخص کرد. تفاوت در الگوهای استفاده، نیازهای حرکتی یا انتظارات از فضا، فرضیه‌هایی برای مطالعات آینده‌اند و نه توضیحاتی که با داده‌های حاضر اثبات شده باشند.

دلالت کاربردی این یافته‌ها، ضرورت تفکیک «شناخت نیاز» از «انتخاب مداخله» است. میانگین‌ها و رتبه‌های بخش‌های پرسش‌نامه به‌تنهایی مبنای کافی برای اولویت‌بندی اقداماتی مانند افزایش روشنایی، تغییر مبلمان یا توسعه خدمات پشتیبان نیستند. تعیین اولویت باید بر ارزیابی مشخص وضعیت هر مؤلفه، تجربه استفاده از آن و نیاز گروه‌های مختلف استوار باشد. در این مسیر، ترکیب پرسش‌نامه‌های معطوف به شرایط واقعی با ممیزی محیطی و گفت‌وگوهای هدفمند، می‌تواند روشن کند که مسئله اصلی در هر مورد، نبود امکانات، دشواری استفاده یا انتظار از بهبود آن‌هاست. این پیشنهاد، مسیر تکمیل ارزیابی پیاده‌راه است و به معنای اثبات وجود همه این کاستی‌ها در محدوده مورد مطالعه نیست.

در نهایت، دامنه استنتاج پژوهش به ویژگی‌های نمونه و ابزار وابسته است. نمونه‌گیری در دسترس از زنان حاضر در پیاده‌راه، دیدگاه کسانی را که از این فضا استفاده نمی‌کنند لزوماً منعکس نمی‌سازد؛ درحالی‌که شناخت موانع حضور آنان برای بحث عدالت فضایی اهمیت ویژه‌ای دارد. ماهیت مقطعی و خودگزارشی داده‌ها نیز استنباط علّی را محدود می‌کند. ترکیب گویه‌های ارزیابی وضعیت و نگرش به مداخلات و تأییدنشدن تمایز سازه‌ای بخش‌ها، محدودیت دیگری در تفسیر نتایج است. با لحاظ این ملاحظات، سهم پژوهش، ارائه شواهدی محلی درباره ارزیابی‌ها و نگرش‌های زنان استفاده‌کننده از پیاده‌راه طالقانی، روابط میان این پاسخ‌ها و تفاوت‌های آن‌ها برحسب سن است. این سهم، زمینه‌ای برای تدوین ارزیابی‌های دقیق‌تر و حساس به تفاوت کاربران فراهم می‌کند، نه تأیید یک مدل علّی، سنجش مستقیم عدالت فضایی یا ارائه الگویی قابل تعمیم به همه پیاده‌راه‌ها.

۶- نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی ارزیابی‌ها و نگرش‌های زنان استفاده‌کننده از پیاده‌راه طالقانی ایلام انجام شد. در پاسخ به پرسش پژوهش، نتایج نشان می‌دهد که ارزیابی ویژگی‌های موجود فضا و موافقت با بهبود آن، دو جنبه متمایز از پاسخ‌های

مشارکت‌کنندگان هستند. نمرات بالاتر بخش‌های مرتبط با ارتقای محیط، بیانگر ارزیابی مطلوب‌تر وضعیت موجود نیستند و باید با توجه به ماهیت مداخله‌ای گویه‌ها تفسیر شوند. بنابراین، داده‌های این مطالعه امکان توصیف نمرات بخش‌های پرسش‌نامه و روابط میان آن‌ها را فراهم می‌کنند، اما برای تعیین یک سطح کلی از کیفیت پیاده‌راه یا رتبه‌بندی ابعاد نظری آن کفایت ندارند. دستاورد تجربی پژوهش، ارائه شواهدی محلی درباره همراهی ارزیابی‌ها و نگرش‌های زنان مشارکت‌کننده و تفاوت پاسخ‌های آنان برحسب سن است. ارتباط میان نگرش به بهینه‌سازی پیاده‌راه و ارتقای محیط زندگی، بیانگر همراهی این دو حوزه در پاسخ‌هاست، نه اثبات اثرگذاری مداخلات. همچنین، تفاوت‌های مشاهده‌شده میان گروه‌های سنی، ضرورت توجه به تنوع درون‌گروهی زنان را مطرح می‌کند؛ هرچند بدون مقایسه‌های تکمیلی نمی‌توان نیاز یا اولویت مشخصی را به یک گروه سنی نسبت داد. سهم این مطالعه در ادبیات موضوع، افزودن شواهد موردی از دیدگاه زنان استفاده‌کننده در این محدوده و برجسته‌کردن ضرورت تفکیک سنجش وضعیت موجود از انتظار بهبود است، نه ارائه یک مدل علّی تأییدشده از کیفیت فضای جنسیت‌مند.

از منظر کاربردی، نتایج می‌توانند نقطه آغاز گفت‌وگو با کاربران و ارزیابی دقیق‌تر نیازهای آنان باشند. انتخاب و اولویت‌بندی مداخلات کالبدی، خدماتی یا مدیریتی باید پس از بررسی وضعیت واقعی محیط و مشخص‌شدن مسائل هر گروه انجام شود. به همین دلیل، پیشنهادهای جدول ۹ به‌عنوان مسیرهای تکمیل ارزیابی و تصمیم‌گیری ارائه می‌شوند، نه اقداماتی که ضرورت یا اثربخشی آن‌ها مستقیماً با تحلیل‌های حاضر اثبات شده باشد. عدالت فضایی و فضای جنسیت‌مند در این پژوهش، چارچوب‌هایی برای توجه به تفاوت نیازها و امکان بهره‌مندی از فضای عمومی هستند. بااین‌حال، به دلیل سنجیده‌نشدن مستقیم توزیع امکانات، موانع دسترسی و تفاوت تجربه زنان و مردان، یافته‌ها مبنایی برای داوری درباره میزان تحقق عدالت فضایی یا اثبات تفاوت‌های جنسیتی فراهم نمی‌کنند. ارزیابی این موضوعات به شاخص‌ها و طرح‌های پژوهشی متناسب نیاز دارد. در نهایت، نمونه‌گیری در دسترس از زنان حاضر در پیاده‌راه، ماهیت مقطعی و خودگزارشی داده‌ها و ترکیب گویه‌های ارزیابی وضعیت و نگرش به مداخلات، دامنه استنتاج پژوهش را محدود می‌کنند. نتایج لزوماً بازتاب‌دهنده دیدگاه همه زنان شهر، به‌ویژه کسانی که از این فضا استفاده نمی‌کنند، نیستند و تعمیم آن‌ها به سایر پیاده‌راه‌ها مستلزم بررسی مستقل است. برای پژوهش‌های آینده، تدوین و اعتبارسنجی ابزاری با تفکیک روشن کیفیت موجود و انتظارات کاربران، بررسی موانع حضور زنان غیرکاربر و ترکیب ارزیابی ادراکی با ممیزی محیطی پیشنهاد می‌شود. پیام نهایی مطالعه آن است که تصمیم‌گیری درباره کیفیت پیاده‌راه از دیدگاه زنان باید بر شناخت مشخص تجربه استفاده، تنوع نیازها و تمایز میان وضعیت موجود و انتظار بهبود استوار باشد.

جدول ۹ اهداف راهبردی، راهبردها و سیاست‌های پیشنهادی مبتنی بر یافته‌های پژوه

محور پیشنهادی	مبنای پیشنهاد	اقدام پیشنهادی	ملاحظه اجرایی و تفسیری
تفکیک ارزیابی وضعیت موجود از انتظار بهبود	ترکیب دو نوع گویه در پرسش‌نامه	تدوین پرسش‌های مجزا و متناظر برای سنجش شرایط موجود و انتظارات کاربران	رتبه‌های بخش‌های فعلی، به‌تنهایی مبنای تعیین شکاف یا اولویت مداخله نیستند.
بررسی دقیق‌تر ویژگی‌های بصری	پایین‌تر بودن نمره بخش ارزیابی کیفیت بصری در مقایسه توصیفی	بررسی گویه‌به‌گویه ارزیابی کاربران و تطبیق آن با ممیزی محیطی	نمره پایین‌تر این بخش، به معنای اثبات نامطلوب‌بودن همه عناصر بصری نیست.
توجه به تنوع سنی کاربران	تفاوت‌های آماری مشاهده‌شده برحسب سن	نیازسنجی تفکیکی و بررسی تکمیلی تفاوت گروه‌های سنی	تعیین گروه‌های دارای تفاوت و نیازهای اختصاصی آن‌ها به تحلیل و داده تکمیلی نیاز دارد.
شناخت موانع حضور	محدودبودن نمونه به زنان حاضر در پیاده‌راه	بررسی دیدگاه زنان غیرکاربر و دلایل استفاده‌نکردن از فضا	نبود برخی گروه‌ها در نمونه، به‌تنهایی نشانه محرومیت یا ناامنی نیست.
تصمیم‌گیری مشارکتی درباره مداخلات	ضرورت روشن‌شدن نیازهای مشخص پیش از اقدام	گفت‌وگو با گروه‌های متنوع زنان و بررسی مشترک گزینه‌های بهبود	مشارکت، مسیر پیشنهادی تکمیل تصمیم‌گیری است؛ اثربخشی آن در این مطالعه آزمون نشده است.
ارزیابی خدمات، آسایش و امنیت پیش از مداخله	اهمیت نظری این حوزه‌ها و محدودیت داده‌های فعلی برای تشخیص مشکلات مشخص	ممیزی امکانات، شرایط استفاده و موانع احتمالی در زمان‌های مختلف	اقداماتی مانند تأمین تجهیزات یا تغییر روشنایی، مشروط به احراز نیاز و بررسی امکان‌پذیری باشند.

مراجع:

- ابی‌زاده، سامان، ۱۴۰۲، بررسی معیارهای پیاده‌مداری در جهت ارتقای کیفیت فضای شهری با محوریت تاریخی-فرهنگی (مطالعه موردی: پیاده‌راه اسفریس در بافت تاریخی شهر اردبیل)، نشریه فرهنگ معماری و شهرسازی اسلامی، سال هشتم، شماره ۱ (پیاپی ۱۳)
- احمدی، حسن و مهرجو، مهرداد، ۱۴۰۱، بررسی اهمیت احساس امنیت در کیفیت فضاهای شهری و عوامل موثر بر آن؛ مطالعه موردی: پیاده‌راه مرکزی شهر همدان و محلات پیرامون، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، پیاپی ۱۲۱، ۱۰۳۷ تا ۱۰۵۸،
- اسدی,روح اله و صبوری,مرضیه . (۱۴۰۳). تحلیل رابطه حکمروایی خوب شهری و عدالت محیط زیستی در شهر مشهد .(e14734) .آمایش فضا و ژئوماتیک28(4), e14734 ,
- بختیاری، مهشاد و طاهری، سیده یاس و الوند، غزل،۱۴۰۳،تحلیل عوامل موثر بر پیاده راه شهری با رویکرد بازسازی ساختار فضایی و معماری پایدار با کمک مدل AHP (نمونه موردی محله پامنار منطقه ۱۲ تهران)،یازدهمین کنفرانس ملی مهندسی عمران، معماری و توسعه شهری پایدار ایران،تهران،
- پژوهنده، نیلا.، معینی‌فر، مریم.، و شیعه، اسماعیل. (۱۴۰۳). بهره‌گیری از تفکر طراحی شهری یکپارچه در تبیین کیفیت

فضایی در فضاهای عمومی شهری (مطالعه موردی: منطقه پنج از شهرداری تهران). فضای جغرافیایی، (۸۶)، ۶۱-۸۶.

- حج‌فروش، شهاب الدین. (۱۴۰۱). ارزیابی عملکرد مؤلفه‌های کیفیت محیط شهری و نقش آن در ارتقاء رضایت شهروندان (مطالعهٔ موردی: شهر یزد). جغرافیا و روابط انسانی، (۱۶)، ۳۰۴-۳۲۲.
- حقی، محمدرضا، کریمی مشاور، مهرداد، و زلفی گل، سجاد. (۱۳۹۶). ارزیابی کیفیت منظر فضاهای عمومی شهری, (مطالعه موردی: میدان امام شهر همدان). محیط شناسی، ۴۳(۳)، ۵۲۹-۵۴۱ .
- حیدری فنونی، مریم،۱۴۰۰،تحلیل عوامل کیفیت پیاده راه های شهری به منظور ارتقای تعاملات اجتماعی بانوان (مطالعه موردی : پیاده راه خیابان شیخ صفی اردبیل)،کنفرانس ملی معماری، عمران، شهرسازی و افق های هنر اسلامی در بیانیه گام دومانقلاب،تبریز
- دوزدوزانی، یاسمین، ۱۴۰۲، عوامل مؤثر بر سرزندگی پیاده‌راه‌های شهری (مطالعه موردی: پیاده‌راه شهریار (سنگفرش) ولیعصر تبریز)، فصلنامه فضای جغرافیایی، پیاپی ۸۱، ۱۸۷ تا ۲۰۸،
- رحیمی، لیلا و صفاری، فائزه،۱۴۰۲،بررسی تاثیرحس مکان در فضاهای شهری پیاده محور بر ارتقای کیفیت بعد اجتماعی (نمونه موردی: پیاده راه ارک تبریز)،هشتمین کنفرانس بین المللی پژوهش در علوم و مهندسی و پنجمین کنگره بین المللی عمران، معماری و شهرسازی آسیا،
- رهنما، محمدرحیم، و شاددل، لیلا (۱۴۰۱). ارزیابی ارتباط فضایی سلامت اجتماعی بانوان مشهد و فضاهای سبز شهری؛ چه عواملی بر حضور آن ها در فضاهای سبز شهری اثرگذار است؟. پژوهشهای جغرافیای انسانی (پژوهش های جغرافیایی)، ۵۴(۱)، ۴۵-۶۵ .
- شیرویه‌زاد، بهنام و دوزدوزانی، یاسمین، ۱۴۰۴، تبیین عوامل موثر در رضایت‌مندی شهروندان از سرزندگی پیاده‌راه‌های شهری (مطالعه موردی: پیاده‌راه پزشکان کرمانشاه)، نشریه مطالعات بین‌رشته‌ای در تعالی معماری و شهرسازی، سال چهارم، شماره ۱ (پیاپی ۷)، ۱۵۵ تا ۱۷۲،
- طمانی
- غفوری، عطیه، و وبر، کریستین. (۱۳۹۹). فضاهای شهری چندعملکردی: راهکاری برای افزایش کیفیت زندگی شهری در شهرهای متراکم. منظر، ۱۲(۵۱)، ۳۶-۴۷.
- کاغذلو، زهرا، لادن مقدم، علیرضا، و اکبری، سعید. (۱۳۹۹). ارزیابی تأثیرات کیفیت منظر شهری در ارتقای پیاده مداری در فضاهای عمومی شهری (مورد مطالعه: شهر رامیان). پژوهش و برنامه ریزی شهری، ۱۱(۴۰)، ۹۱-۱۰۶.
- کامیارفر، پریسا و عباس زاده، شهاب،۱۴۰۱،ارتقای کیفیت طراحی پیاده راه های شهری به کمک سه مولفه ی خوانایی، امنیت و تعاملات اجتماعی (نمونه موردی: خیابان مهران (قصبه) سبزوار)،دومین کنفرانس ملی مهندسی عمران، توسعه

هوشمند و سیستم های پایدار،گرگان،

- کرمی,افشین و وفایی,ابوذر . (۱۴۰۳). تأثیر فضاهای سایه بر کیفیت زندگی شهروندان در کلانشهر اهواز .آمایش فضا و ژئوماتیک.171-150 ,(4)28 ,
- گرمسیری‌نژاد، س.، موغلی، م.، و خرم‌بخت، ا. (۱۴۰۰). ارزیابی کیفیت فضاهای عمومی شهری بر مبنای دیدگاه جنسیتی (مطالعه موردی: شهر جدید عالیشهر). مطالعات جامعه‌شناسی، ۱۴(۵۳)، ۱۲۹–۱۴۳.
- مدنی,فرزانه , مهدوی,افسون , رفیعیان,مجتبی و محمد نیای قرایی,فاطمه .(1401) . بررسی تاثیر مولفه های مکانی بر تولید فضای معنویت مبنا در مقیاس شهری (مورد پژوهی منطقه ثامن شهر مشهد) .آمایش فضا و ژئوماتیک ,(1)26 , 89-117. doi: 10.50541/HSMSP.26.1.87
- نبی‌زاده ذوالپیرانی، م.، و عظیمی، ن. (۱۴۰۳). ارزیابی کیفیت فضاهای عمومی شهری از منظر عینی و ذهنی (مطالعه موردی: خیابان‌های اصلی شهر رشت). مهندسی جغرافیایی سرزمین، (۲۲)، ۱۴۳–۱۵۶.
- نظم فر، حسین، علوی، سعیده، و عشقی چهاربرج، علی. (۱۳۹۷). ارزیابی امنیت در فضاهای عمومی شهری (نمونه موردی: پارک های شهر تهران). برنامه ریزی و آمایش فضا (مدرس علوم انسانی)، ۲۲(۲)، ۱۳۳–۱۶۵.
- Benyounes-Ferahta, L. (2015). Quality loss of surroundings in urban places. WIT Transactions on Ecology and the Environment, 193, pp 651-661.
- Erol, Z. Ç., & Ciravoğlu, A. (2025). The Social Dimensions of Place and Place Quality Indicators in Urban Space. International Journal of Built Environment and Sustainability, 12(1),pp 111-122.
- Hamid, M. Q., & Sahan, A. H. (2025). Urban Quality of Life for Public Services in a Balad City. Journal of Lifestyle and SDGs Review, 5(3), e05570-e05570.
- Madanipour, A. (2015). Urban design and public space. International Encyclopedia of Social & Behavioral Sciences.
- Mela, A., Tousi, E., & Varelidis, G. (2025). Assessing Urban Public Space Quality: A Short Questionnaire Approach. Urban Science, 9(3), 56.
- Ros-McDonnell, D., de-la-Fuente-Aragón, M. V., Ros-McDonnell, L., & Cardós, M. (2024). Toward Resilient Urban Design: Pedestrians as an Important Element of City Design. Urban Science, 8(2), 65.
- Roy, Arunav & Singh, Shivani. (2024). Exploring Quality of Life Disparities: A Comparative Investigation of Rural and Urban Women Entrepreneurs. Journal of Ecophysiology and Occupational Health. 305-313. 10.18311/jeoh/2024/43500.
- Tiwari, R., Garg, Y. K., & Negi, U. (2024). Gender issues in the public transport system of India: Critical review. SDGs in the Asia and Pacific Region,pp 797-814.
- Whyte, W. H. (1980). The Social Life of Small Urban Spaces. Project for Public Spaces.